
Проф. др Небојша ШАРКИЋ*
Младен НИКОЛИЋ**

СРЕДСТВА ИЗВРШЕЊА

1. Уводно разматрање

Извршни поступак подразумева примену принуде према лицу које није добровољно испунило обавезу из извршне исправе. Радње које се предузимају у поступку, који спроводи суд или извршитељ, у циљу намирења потраживања извршног повериоца предвиђене су законом. Закон о извршењу и обезбеђењу дефинише средства извршења као извршне радње којима се по закону потраживање принудно остварује. Исти закон такстативно набраја средства извршења ради остварења новчаног потраживања. То су: продаја покретних ствари, продаја непокретности, пренос новчаног потраживања, пренос потраживања за предају покретних ствари или непокретности, уновчење других имовинских права, пренос средстава која се воде на рачуну код банке, продаја акција и продаја

*Проф. др Небојша Шаркић, редовни професор на Правном факултету Универзитета Унион

** Младен Николић, судија Привредног апелационог суда.

удела у привредним субјектима. Осим наведених средстава извршења друга средства извршења ради остварења новчаног потраживања не могу се одредити у извршном поступку. Средства извршења треба разликовати од предмета извршења. Предмети извршења су ствари и права на којима се по закону може спровести извршење ради остварења потраживања. У диспозитији је извршног повериоца да у предлогу за извршење назначи средство извршења (једно или више) којим ће остварити новчано потраживање или да предложи извршење на целокупној имовини извршног дужника.

Једно од основних правила извршног поступака јесте да се извршење спроводи у обиму који је одређен у решењу о извршењу, односно у обиму који је довољан за намирење потраживања извршног повериоца.

Закони који су регулисали поступак извршења, пре актуелног Закона о извршењу и обезбеђењу, као обавезан садржај за уредност предлога за извршење, предвиђали су и назначење средства извршења, у предлогу. У случају изостанка овог обавезног садржаја, предлог би био одбачен, уколико би био сачињен и поднет од стране пуномоћника адвоката, односно враћен подносиоцу на уређење уколико га је поднео извршни поверилац који није заступан од стране пуномоћника адвоката.

Закон о извршењу и обезбеђењу извршном повериоцу оставља у диспозитију да назначи неко од законом прописаних средстава извршења, или да предложи извршење на целокупној имовини извршног дужника. Наведено се, што је логично, односи на предлог за извршење, којим се остварује новчано потраживање. Назнака да се извршење спроводи на целокупној имовини извршног дужника, за даљу последицу има обавезу суда или извршитеља, уколико се извршни поверилац определио да он спроводи извршење, да приступи извршењу тако што ће прво идентификовати средства и предмете извршења, а потом закључком и одредити извршење на том средству и предмету. У поступку идентификације средстава и предмета извршења, активну улогу може имати и извршни поверилац, али је она пре свега на суду, односно извршитељу. Наведено из разлога јер су и суд и извршитељ у

складу са чланом 8. ст. 1. и 2. Закона о извршењу и обезбеђењу, након доношења решења о извршењу, дужни да по службеној дужности предузимају радње спровођења извршења, када су за то испуњени услови. Идентификација имовине, у случају када је извршење одређено на целокупној имовини извршног дужника, по нашем мишљењу представља једну од радњи спровођења извршења. Када је законодавац “ослободио” извршног повериоца обавезе да назначи средство и предмет извршења, тада је ставио у надлежност суду или извршитељу да изврши идентификацију, тј. пронађе имовину извршног дужника, те ако је пронађе потом на њој и спроведе извршење. Извршни поверилац, након доношења решења о извршењу, може, али и не мора, узети активно учешће у идентификацији имовине, с обзиром да, због чињенице да није идентификовао имовину извршног дужника, не може бити обустављен поступак.

Иако је извршни поверилац овлашћен да предложи више средстава и више предмета извршења, суд, а сада и извршитељ, у складу са начелом сразмерности, водећи рачуна о висини обавезе и могуће вредности имовине, која је обухваћена средством извршења, дужан је да извршење, већ у иницијалној фази, ограничи на меру довољну за намирење потраживања извршног повериоца. То је правило које је присутно у Закону о извршењу и обезбеђењу, а било је присутно и у ранијим законима који су уређивали поступак извршења. Новост се односи на могућност промене средства извршења. Она је значајна за извршног повериоца, јер подношење предлога за промену средства или предмета извршења, није ограничено роком, као раније, и то сада може учинити у току целог поступка, а суд или извршитељ одлучују закључком, против кога није дозвољен правни лек. На овај начин извршни поверилац је поштеђен, што је раније био случај, ако је пропустио рок, подношења новог предлога за извршење, тиме и додатних трошкова и пролонгирања поступка. Извршни дужник сада нема процесно овлашћење да након што је суд одредио средство извршења, предложи промену или ограничење. Као што је већ наведено, осим извршног повериоца, суд

или извршитељ, руководећи се начелом сразмерности, могу вршити промену или ограничење средства извршења.

Процедура коју предвиђа закон, али и поступање у пракси, су условили и показали да ефикасност поступка и тиме брзина остварења новчаног потраживања, зависи од средства извршења, којим се спроводи намирење потраживања извршног повериоца. Тако ћемо се у наставку реферата уверити да се новчано потраживање најбрже и најједноставније остварује на новчаним средствима извршног дужника на рачуну код банке или на пример на заради коју извршни дужник остварује код послодавца, под условом да постоје довољна новчана средства. Ово је последица чињенице да се плене и преносе новчана средства, тако што надлежни одсек или послодавац плени новчана средства у обиму довољном за намирење потраживања извршног повериоца и преноси их извршном повериоцу одмах по пријему решења о извршењу. Када су у питању друга средства извршења, редослед обавезних извршних радњи је прописан законом и она се морају испоштовати, а што увек подразумева и уновчење одређене имовине, односно предмета који припадају извршном дужнику, а пре тога и процену вредности те имовине.

Закључак који би се могао извести, када су у питању средства извршења ради наплате новчаног потраживања јесте да је Закон о извршењу и обезбеђењу, како у фази предлога за извршење, тако и у даљем поступку спровођења извршења, поједноставио улогу коју средство извршења има у поступку. То је учињено, по нашем мишљењу, оправдано и у основи оваквих законских решења леже једноставни разлози. Извршни дужник је она страна која има обавезу према извршном повериоцу. Он није поступио по извршној исправи и има ли праведнијег решења него омогућити извршном повериоцу да у поступку извршења своје потраживање остварује на целокупној имовини извршног дужника (на којој се по закону извршење може спровести), што подразумева евентуалну промену средстава и предмета извршења, без ограничења роком, у једноставној форми (закључак, без правног лека), али при томе и обим тј. сразмеру, која неће бити на уштрб права извршног дужника и његове имовине.

Морамо изразити резерву према новини коју садржи Закон о извршењу и обезбеђењу, а односи се на средства извршења ради остварења неновчаног потраживања. Наиме, ово је први пут да законодавац, из одређених разлога, који се не могу уочити у одредби члана 19. Закона о извршењу и обезбеђењу, дефинише и средства ради остварења неновчаног потраживања. До сада су сви закони који су уређивали поступак извршења предвиђали и таксативно набрајали средства извршења ради остварења новчаног потраживања. Ово је логично, када се има у виду законска дефиниција средства извршења, о којој је било речи на почетку реферата. Међутим, иако је сматрао, из неких разлога, да треба побројати и средства извршења ради остварења неновчаног потраживања, законодавац је пропустио да их и ближе појасни, тј. опише. Ово из разлога јер Закон о извршењу и обезбеђењу у члану 19. став 3. само набраја поједина извршења ради остварења неновчаног потраживања, али не иде и неопходан корак даље, да назначи којим се извршним радњама то потраживање остварује. Стога се пама чини да је било непотребно у одредбе које регулишу средства извршења уносити и неновчано потраживање. Примера ради, извршење одлука из породичних односа, извршење ради враћања запослених на рад или чињење, нечињење и трпљење, у сваком случају не представљају средство извршења, него представљају врсту обавезе. Наведене неновчане обавезе спроводе се посебним извршним радњама, тј. средствима и то на пример новчаним кажњавањем или на пример принудним одузимањем детета.

У даљем наставку овог реферата биће укратко речи о појединим најзначајнијим средствима извршења, односно неновчаним потраживањима и у том смислу даћемо приказ појединих средстава извршења ради остварења новчаног потраживања, осим извршења на непокретности, с обзиром да је предмет посебног реферата. Такође ћемо дати приказ како се извршавају и поједине неновчане обавезе.

2. Извршење на покретним стварима

У пракси се извршење на покретним стварима најчешће означава као резервно средство извршења, будући да је много сигурније и ефикасније средство извршења заплена и пренос средстава која се воде на рачуну код банке (извршни дужник правно лице или предузетник) или извршење на заради (извршни дужник физичко лице). Извршни повериоци предлажу продају покретних ствари када се као извршни дужник појављује физичко лице, које нема стална примања или због чињенице да поједини извршни дужници, који су правна лица, имају блокиран рачун. Осим наведеног, у случају отварања стечајног поступка над извршним дужником - правним лицем, извршни поверилац може стећи статус разлучног повериоца с обзиром на založno право које стиче на пописаним покретним стварима.

За одлучивање о предлогу за извршење на покретним стварима месно је надлежан суд на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште, односно седиште или суд на чијем се подручју налазе ствари. У поступку спровођења извршења на покретним стварима можемо разликовати неколико основних фаза. То су: дозвола извршења (када започиње спровођење извршења), попис и процена пописаних ствари, затим њихова продаја и намирење потраживања повериоца. Извршним радњама у првој фази, извршни поверилац стиче права из извршног решења, у другој се врши утврђивање вредности, а у трећој долази до намирења права извршног повериоца, чиме се практично и завршава извршни поступак.

Тако С. Трива, с процесног аспекта, разликује претходно предузете радње пописа и процене, претпоставку за допуштеног процесне радње, продају за коју претпоставља допустивост процесне радње намирења вјеровника. Исти аутор за супстанцијално право пописа утврђује да доводи до стицања zaloжног права у корист вјеровника на пописаним стварима, дакле, право да се намири из тих ствари њиховом продајом, а проценат тих ствари представља претпоставку за предузимање имовинско-правне радње продаје, чији је, опет, имовинско-правни аспект у оним извршним радњама чији је циљ нами-

рење вјеровника. Ова функционална везаност извршних радњи јавља се код свих наплата новчаног потраживања на другим предметима извршења.

Записник који о попису сачини судски извршитељ или извршитељ подложен је измени. Измену записника могу предложити странке, а о том предлогу одлучује судија и то закључком (нема места правном леку). Зависно од садржине предлога странке, судија може изоставити одређене ствари из записника о попису, односно, у записник о попису може унети неке нове елементе.

Заложно право се стиче уписом у надлежни регистар, тј. извршни поверилац, записник, односно закључак, доставља надлежној организацији – Агенцији за привредне регистре, да би извршила регистрацију залоге на покретним стварима. Најзначајније је да од момента регистрације заложног права, тј. уписа у јавну књигу код надлежне организације, заложно право даје приоритет извршном повериоцу у односу на касније регистрована заложна права, те делује према свим другим лицима и она се од момента регистрације не могу позивати да за ово право нису знала, те ће бити несавесна и трпиће продају ствари које су пописане у случају да су их стекла након извршене регистрације заложног права.

Правило је да процену врши судски извршитељ, односно извршитељ, а по потреби, тј. по предлогу странака, извршиће је стручно лице и то ће најчешће бити случај уколико је реч о стварима велике вредности, односно о стварима са посебним одликама.

Закон је, доследно спроводећи начело заштите извршног дужника у погледу заплене ствари, детаљно разрадио ово начело, заштићујући права извршног дужника и чланова његове уже породице. Ту се, пре свега, мисли на егзистенцијална добра која не могу бити предмет извршења. Закон је детаљно разрадио поступак пленидбе и продаје покретних ствари у поступку извршења, када суд делује преко судског извршитеља који на терену врши одређене процесне радње по налогу суда које су неопходне за спровођење извршења. Исто важи и за извршитеља.

Покретне ствари углавном се продају путем усменог и јавног надметања, с тим што је законодавац број надметања ограничио, под условом да су испуњени услови за надметање, на укупно два. Осим наведеног почетна цена по којој се могу продати покретне ствари на првом надметању износи већ 60% од процене вредности, а на другом је то 30% од процене вредности ствари. Уколико се покретне ствари нису могле продати ни на другом надметању, за 30% од процене вредности, закон је предвидео право извршног повериоца да оптира и то тако што ће се служити правом да му се досуде - доделе покретне ствари или предложити продају непосредном погодбом, када се ствар у споразуму између продавца и купца може продати и за цену нижу од 30% од процене.

Из износа добијеног продајом намирују се судски трошкови и споредна потраживања, а потом главно потраживање – дуг. Евентуални износ који преостане враћа се извршном дужнику.

3. Извршење на потраживању извршног дужника

Свакако најзаступљенији вид извршења, када је у питању извршење на потраживању извршног дужника, јесте а) *извршење на заради и другим сталним новчаним примањима*. Извршни повериоци предлажу извршење на заради и другом сталном новчаном примању када се као њихови извршни дужници појављују физичка лица и углавном је реч о повременим (оброчним) новчаним давањима (издржавање) или о једнократним новчаним обавезама, које нису сувише високе. Због чињенице да се у овој врсти извршног поступка најчешће као странке појављују физичка лица, углавном је надлежан суд опште надлежности и то основни суд на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште или боравиште.

Извршење се може спровести до износа од 2/3 зараде, пензије или накнаде зараде. Изузетак представља случај ако извршни дужник остварује минималну зараду и тада предмет извршења може бити само 1/2 исте. У случају да извршни дужник промени послодаваца код кога је радио и који је поступао по решењу о извршењу, послодавац је о томе дужан да

извести суд који ће о тој чињеници обавестити извршног повериоца, те му оставити рок да достави податке о новом послодавцу код кога је извршни дужник засновао радни однос. Уколико извршни поверилац у року који му је оставио суд не поступи и не достави податке о новом послодавцу поступак се неће обуставити, него ће у том случају суд наложити извршном дужнику да се изјасни код ког је послодавца засновао нови радни однос, уз претњу новчаног кажњавања.

Послодавац је дужан да поступа по решењу о извршењу које му је достављено и у случају да пропусти да обустави и исплати неки од доспелих obroka од зараде извршног дужника, на предлог извршног повериоца суд ће решењем које има дејство решења о извршењу обавезати послодавца да измири оне obroke које је пропустио да обустави од зараде извршног дужника. Осим наведеног, послодавац додатно може одговорати и за штету коју извршни поверилац претрпи због пропуштања послодавца.

б) *Пренос потраживања које извршни дужник има према свом дужнику* се може извршити ради наплате или уместо исплате. Преносом ради наплате потраживања извршни поверилац на кога је то потраживање пренето не сматра се намиреним. Извршни поверилац се сматра намиреним тек онда када то потраживање и наплати, односно прими новац или ствар на које се потраживање односи. У случају исплате извршни поверилац се сматра намиреним и то у висини у којој је исплату примио. Ако извршни поверилац прими само део потраживања, сматра се да је намирен за тај део, у зависности од његовог потраживања према извршном дужнику.

У поступку наплате потраживања постоји тројак однос: између извршног повериоца и извршног дужника, између извршног дужника и његовог дужника, те између извршног повериоца и дужника извршног дужника. Ти односи могу престати истовремено или независно један од другог. Наиме, ако дужник извршног дужника износ или ствар коју дугује извршном дужнику преда у депозит суда, од тог тренутка престаје његова обавеза и према извршном дужнику и према извршном повериоцу. Међутим, тиме није престао однос између извршног повериоца и извршног дужника, будући да обавезе

извршног дужника према извршном повериоцу престају када извршни поверилац прими новац или ствар, али под условом да је тиме у целини измирена обавеза према извршном повериоцу. Међутим, ако дужник извршног дужника исплати потраживање непосредно извршном повериоцу, тада престају све обавезе: и дужника извршног дужника према извршном повериоцу и извршног дужника према извршном повериоцу.

Значи, уколико се ради о преносу ради наплате, извршни поверилац се сматра намиреним у оној висини новчаног износа који је стварно наплатио, те у ситуацији да извршни поверилац на овај начин није у потпуности намирен, може тражити да му извршни дужник плати и остатак дуговања.

Када се пренос изврши уместо исплате, сматра се да је извршни поверилац намирен и самим преносом у висини тог потраживања и има дејство уступања потраживања уз накнаду. На тај начин права извршног дужника на потраживању престају у целини, како према његовом дужнику, тако и према извршном повериоцу.

У случају да је пренето потраживање обезбеђено заложним правом уписаним у јавној књизи, на основу решења о преносу потраживања, уместо исплате, по службеној дужности права извршног дужника се преносе на извршног повериоца, а заложно право уписано у корист извршног дужника се брише. Дакле, брише се хипотека у корист извршног дужника и уписује у корист извршног повериоца, који од тог тренутка има сва права хипотекарног повериоца.

Што се тиче преноса потраживања уместо исплате, сматра се да је извршни поверилац намирен самим преносом у висини потраживања које је на њега пренето, без обзира на то да ли ће своје потраживање према дужнику извршног дужника наплатити или не, у чему је суштинска разлика од преноса потраживања ради наплате. Међутим, и поред тога што се сматра да је преносом уместо исплате извршни поверилац намирен, извршни дужник је и даље у обавези према извршном повериоцу, али се његова одговорност овог пута односи на истинитост потраживања и његову наплативост, тј. извршни дужник одговара извршном повериоцу за постојање самог потраживања у тренутку извршеног преноса, као и за напла-

извести суд који ће о тој чињеници обавестити извршног повериоца, те му оставити рок да достави податке о новом послодавцу код кога је извршни дужник засновао радни однос. Уколико извршни поверилац у року који му је оставио суд не поступи и не достави податке о новом послодавцу поступак се неће обуставити, него ће у том случају суд наложити извршном дужнику да се изјасни код ког је послодавца засновао нови радни однос, уз претњу новчаног кажњавања.

Послодавац је дужан да поступа по решењу о извршењу које му је достављено и у случају да пропусти да обустави и исплати неки од доспелих obroka од зараде извршног дужника, на предлог извршног повериоца суд ће решењем које има дејство решења о извршењу обавезати послодавца да измири оне obroke које је пропустио да обустави од зараде извршног дужника. Осим наведеног, послодавац додатно може одговорати и за штету коју извршни поверилац претрпи због пропуштања послодавца.

б) *Пренос потраживања које извршни дужник има према свом дужнику* се може извршити ради наплате или уместо исплате. Преносом ради наплате потраживања извршни поверилац на кога је то потраживање пренето не сматра се намиреним. Извршни поверилац се сматра намиреним тек онда када то потраживање и наплати, односно прими новац или ствар на које се потраживање односи. У случају исплате извршни поверилац се сматра намиреним и то у висини у којој је исплату примио. Ако извршни поверилац прими само део потраживања, сматра се да је намирен за тај део, у зависности од његовог потраживања према извршном дужнику.

У поступку наплате потраживања постоји тројак однос: између извршног повериоца и извршног дужника, између извршног дужника и његовог дужника, те између извршног повериоца и дужника извршног дужника. Ти односи могу престати истовремено или независно један од другог. Наиме, ако дужник извршног дужника износ или ствар коју дугује извршном дужнику преда у депозит суда, од тог тренутка престаје његова обавеза и према извршном дужнику и према извршном повериоцу. Међутим, тиме није престао однос између извршног повериоца и извршног дужника, будући да обавезе

извршног дужника према извршном повериоцу престају када извршни поверилац прими новац или ствар, али под условом да је тиме у целини измирена обавеза према извршном повериоцу. Међутим, ако дужник извршног дужника исплати потраживање непосредно извршном повериоцу, тада престају све обавезе: и дужника извршног дужника према извршном повериоцу и извршног дужника према извршном повериоцу.

Значи, уколико се ради о преносу ради наплате, извршни поверилац се сматра намиреним у оној висини новчаног износа који је стварно наплатио, те у ситуацији да извршни поверилац на овај начин није у потпуности намирен, може тражити да му извршни дужник плати и остатак дуговања.

Када се пренос изврши уместо исплате, сматра се да је извршни поверилац намирен и самим преносом у висини тог потраживања и има дејство уступања потраживања уз накнаду. На тај начин права извршног дужника на потраживању престају у целини, како према његовом дужнику, тако и према извршном повериоцу.

У случају да је пренето потраживање обезбеђено заложним правом уписаним у јавној књизи, на основу решења о преносу потраживања, уместо исплате, по службеној дужности права извршног дужника се преносе на извршног повериоца, а заложно право уписано у корист извршног дужника се брише. Дакле, брише се хипотека у корист извршног дужника и уписује у корист извршног повериоца, који од тог тренутка има сва права хипотекарног повериоца.

Што се тиче преноса потраживања уместо исплате, сматра се да је извршни поверилац намирен самим преносом у висини потраживања које је на њега пренето, без обзира на то да ли ће своје потраживање према дужнику извршног дужника наплатити или не, у чему је суштинска разлика од преноса потраживања ради наплате. Међутим, и поред тога што се сматра да је преносом уместо исплате извршни поверилац намирен, извршни дужник је и даље у обавези према извршном повериоцу, али се његова одговорност овог пута односи на истинитост потраживања и његову наплативост, тј. извршни дужник одговара извршном повериоцу за постојање самог потраживања у тренутку извршеног преноса, као и за напла-

тивост пренетог потраживања, па ако потраживање извршног дужника не постоји или није наплативо, он је у обавези према извршном повериоцу за штету коју извршни поверилац има због тога, а што ће бити предмет вођења посебног парничног поступка између тих странака.

в) *Извршење на рачуну извршног дужника* - Најчешће се извршење ради остварења новчаног потраживања, у привредним стварима или према правном лицу, спроводи на рачуну извршног дужника. Реч је свакако о најефикаснијем средству извршења, под условом да на својим рачунима извршни дужник поседује новчана средства. Начин спровођења извршења је у основи једноставан, јер организација за принудну наплату новчана средства за која је одређено извршење, поступајући по решењу о извршењу, преноси са рачуна извршног дужника код његове пословне банке на рачун извршног повериоца.

Предлог за извршење, мора да садржи додатне податке, као што су број рачуна, назив банке, те матични и порески идентификациони број извршног дужника. Организација за принудну наплату има дужност да свакодневно извештава суд односно извршитеља о спроведеним извршењима. Такође, ова организација је дужна да обавести суд ако у року од 15 дана од дана пријема решења односно закључка извршитеља није спроведено извршење. У овом случају, суд након пријема извештаја ОПН да извршење није спроведено, позива извршног повериоца да се у року од пет радних дана изјасни о даљем току поступка, и одређује му рок у коме се мора изјаснити. Последица неизјашњавања извршног повериоца у року који му одреди суд јесте да се поступак извршења обуставља.

Када је у питању месна надлежност, код извршења на рачуну извршног дужника код банке надлежан је суд на чијем подручју извршни дужник има седиште, што значи да се месна надлежност у овом случају више не заснива по седишту банке или организационог дела банке извршног дужника.

4. Извршење на акцијама и уделима у привредном друштву

Месна надлежност за дозволу и спровођење извршења на акцијама и уделима заснива се према суду на чијем подручју извршни дужник има пребивалиште или боравиште, односно седиште.

У предлогу за извршење на акцијама или уделима извршни поверилац мора да назначи: име, односно назив извршног повериоца и извршног дужника, те адресу односно седиште, извршну или веродостојну исправу, обавезу извршног дужника, средство и предмет извршења, а када је реч о поступку који се спроводи у привредним стварима потребно је навести и додатне податке. То су матични број извршног дужника, ПИБ извршног дужника и број рачуна извршног дужника. Уз предлог је неопходно доставити извршну исправу у изворнику или овереној копији са потврдом правноснажности. Када се предлаже извршење на основу веродостојне исправе иста мора бити приложена у изворнику или овереној копији. Додатно, уколико је у могућности да то учини, извршни поверилац ће уз предлог приложити и доказ да је извршни дужник законити ималац акција односно да је власник удела, на којима је предложио извршење. Када су у питању акције то ће бити потврда – извештај Централног регистра хартија од вредности да су акције уписане на рачуну извршног дужника код Централног регистра. Када је у питању удео, то ће бити извод из Агенције за привредне регистре који потврђује да је извршни дужник власник удела на којем је предложено извршење. Осим наведеног у самом предлогу за извршење пожељно је, али није неопходно, што ближе идентификовати акције (број акција, емитент, ЦСИ код, ИСИН број) или удела (назив привредног друштва, висина удела).

Уколико извршни поверилац није у могућности да прибави горе наведене доказе о својини на акцијама или уделу, односно податке, предлог за извршење био би уредан и без наведених прилога или података, јер може предложити извршење на целокупној имовини извршног дужника и само назначити да извршни дужник поседује акције или удео. Суд или

извршитељ ће на бази оваквог предлога затражити од Централног регистра за хартије од вредности односно Агенције за привредне регистре податке за извршног дужника пре спровођења извршења.

Извршне радње које прописује Закон о извршењу и обезбеђењу су идентичне како за извршење на акцијама тако и за извршење на уделима у д.о.о. То су: упис и стицање заложног права, пленидба, процена и продаја те намирење извршног повериоца. У спровођењу поменутих извршних радњи постоје разлике у зависности да ли је реч о извршењу на акцијама или уделима.

Акције - Решење о извршењу на акцијама суд доставља странакама и Централном регистру хартија од вредности. Кључни моменат јесте достава решења о извршењу Централном регистру хартија од вредности. Ово стога што се уписом решења о извршењу или закључка о спровођењу извршења на акцијама у Централни регистар хартија од вредности врши пленидба акција које су предмет извршења, истовремено од тог момента извршни дужник не може располагати заплеењим акцијама, а извршни поверилац стиче заложно право на заплеењим акцијама.

Предмет извршења могу бити обичне и преференцијалне акције. Важно је указати да је потребно ефикасно поступање суда или извршитеља, у погледу доставе решења о извршењу односно закључка о спровођењу извршења, Централном регистру хартија од вредности. Ово је значајно због брзине уписа заложног права и значаја стицања заложног права.

Одмах након дозволе извршења и доставе решења о извршењу странкама и Централном регистру хартија од вредности, суд, односно извршитељ ће приступити процени (утврђивању вредности) акција и то без посебног предлога странке. Вредност акција суд утврђује закључком с обзиром да се примењују правила која важе за процену покретних ствари. Уколико је реч о акцијама које се котирају на берзи, њихова вредност се утврђује као просечна цена акција на берзи у последњих 30 дана, а на основу берзанског извештаја. То значи да берза извештај доставља имајући у виду последњих 30 дана

пре захтева суда или извршитеља за доставу тог извештаја. Уколико је реч о акцијама акционарског друштва које се не котирају на берзи, суд или извршитељ може да ангажује стручно лице ради процене вредности таквих акција. Акције које су предмет берзанске трговине уновчавају се (продају) на берзи. Продаја се врши преко овлашћеног учесника тржишта хартијама од вредности којег одреди извршни поверилац или извршитељ.

Акције које пису предмет трговине на организованом тржишту (берзанско или ванберзанско) могу се уновчити односно продати и ван овог тржишта, у складу са Законом о тржишту капитала.

Предмет продаје може бити сувласнички удео извршног дужника на акцији уколико је реч о акцији са више власника. У том случају у поступку принудне продаје треба водити рачуна о праву прече куповине других сувласника на акцији.

Удели - Решење о извршењу на уделу доставља се странакама и Агенцији за привредне регистре у којој је уписано привредно друштво. Поступак пленидбе и последице спроведене пленидбе исте су као у случају када су предмет извршења односно продаје акција, с тим што се упис заложног права врши у регистар Агенције за привредне регистре. Последица конституисања заложног права (а то је упис заложног права у регистар) јесте да извршни дужник не може располагати уделом чиме се у потпуности обезбеђује потраживање извршног повериоца.

Процена вредности удела врши се као у поступку извршења ради наплате новчаних потраживања на покретним стварима. То значи да ће судски извршитељ или извршитељ у зависности ко спроводи извршење и извршити процену удела. чини нам се да због специфичности и сложености процене удела у привредном друштву, ипак треба у овом случају затражити писмену информацију од одговарајуће организације или физичког лица, које се бави проценом вредности капитала привредних друштава.

Начин продаје одређује суд закључком водећи рачуна да се постигне што боља цена. Саму продају обавља извршитељ, односно судски извршитељ у складу са одредбама чл.

95, 96. и 97. Закона о извршењу и обезбеђењу, које се примењују у поступку продаје покретних ствари ради наплате новчаних потраживања.

Предмет продаје тј. извршења може бити и сувласнички део извршног дужника на уделу у д.о.о.

У погледу намирена важе иста правила као и у поступку намирена која се примењују у извршењу на покретним стварима.

Можемо уочити да се у поступку извршења и на акцијама и на уделима сходно примењују одредбе Закона о извршењу и обезбеђењу које важе у поступку извршења на покретним стварима. Због правне природе акција које спадају у хартије од вредности, упис заложног права врши Централни регистар хартија од вредности, а на уделима упис заложног права врши Агенција за привредне регистре. Из истих разлога уновчење – продаја акција врши се у складу са одредбама Закона о тржишту капитала који регулише трговину акцијама, док се продаја удела врши на идентичан начин као продаја покретних ствари. Правила намирена извршног повериоца су идентична и у поступку продаје акција и у поступку продаје удела.

5. Извршење ради остварења неновчаног потраживања

а) Предаја покретних ствари

Под појмом предаја одређених ствари, закон подразумева извршење ради предаје једне или више ствари које су тачно описане и назначене извршном исправом – предлогом за дозволу извршења, односно подразумева све оне случајеве када је надлежни суд својом одлуком која представља извршну исправу тачно утврдио шта је предмет извршења, описавши једну или више ствари и сва њихова битна својства. Док се у другим случајевима примењују општа правила о извршењу, нпр. на покретним стварима, овде је закон посебно назначио предају одређене покретне ствари или више њих. Тако ће суд, када расправља питање поделе брачне тековине након развода брака супружника тачно назначити која од покретних ствари (са свим описима, називом, марком, типом,

годином производње или другим ознакама) припада једном од супружника. У извршавању такве одлуке, у предлогу за извршење мора се тачно назначити које се ствари од оних које су описане у извршној исправи налазе код извршног дужника. Суд ће дозволити извршење када утврди идентичност поднетог предлога за дозволу извршења и извршне исправе. Када је реч о предаји тачно назначених покретних ствари, не може доћи до одступања у утврђивању идентитета (нпр. када је у питању одређена уметничка слика прецизно се назначава врста слике, да ли је акварел, уље, графика и сл, од ког је аутора, које величине, са којим мотивом и сл).

Након дозволе извршења суд ће преко судског извршитеља или извршитеља, ако он спроводи извршење, најпре идентификовати предмет на лицу места па га одузети уз издавање извршном повериоцу одређене потврде о одузимању. Идентично се поступа када се ствар налази и код трећег лица које је вољно да је преда судском извршитељу, односно извршитељу.

Ако се ствар налази код трећег лица, извршни поверилац може да предложи суду да на њега пренесе потраживање извршног дужника а у смислу одредбе о извршењу на потраживању односно предају или испоруку покретне ствари, наравно у ситуацији да треће лице одбије да преда покретне ствари.

За случај да ствари нису нађене ни код извршног дужника ни код трећег лица, обавеза је извршног повериоца да у року од осам дана од тог обавештења стави предлог да му извршни дужник исплати вредност ствари које нису пронађене, с тим што ће у том предлогу одмах предложити и средство извршења ради наплате новчане вредности ствари, те ће суд или извршитељ, пошто претходно изврши процену вредности ствари, донети закључак којим ће истовремено наложити извршном дужнику да исплати новчану вредност процењене ствари, те одредити и извршење ради наплате новчане вредности те ствари.

Поступак је готово идентичан и у случају када је реч о предаји заменивих ствари, с тим што се у овом случају прво наплаћује новчани износ у висини процењене вредности ства-

ри те полаже у депозит суда или извршитеља и то ради набавке ствари на другој страни, а само у случају да се од стране извршног повериоца учини вероватним да се ствари не могу набавити на другој страни, суд или извршитељ налаже одмах исплату процењеног новчаног износа за заменљиве ствари које нису нађене, извршном повериоцу. У овом случају је право извршног повериоца да затражи и исплату законске затезне камате на износ процењене вредности заменљивих ствари које нису пронађене.

б) Испражњење и предаја непокретности

Закон предвиђа две основне фазе спровођења извршења испражњењем и предајом непокретности, а то су: доношење решења о извршењу по поднетом предлогу и спровођење самог извршења.

За доношење решења о дозволи извршења важе општа правила о доношењу решења о извршењу: да суд утврди да је стварно и месно надлежан, да постоји извршна исправа снабдевена потврдом извршности, да је непокретност из које се спроводи испражњење и после предаје извршном повериоцу тачно назначена и описана, да је предлог за дозволу извршења идентичан извршној исправи, те да је протекао парични рок за добровољно извршење. Спровођењу извршења, а то је друга фаза, суд приступа по истеку рока од осам дана од дана достављања решења извршном дужнику.

Оваква извршења спровode се преко судског извршитеља или извршитеља, који ће удаљити сва лица и уклонити све ствари, а потом предати непокретност у државину извршном повериоцу. Предаја непокретности у државину је симболична радња која подразумева тзв. фактичко увођење у посед и поред симболичног има и правно значење. Пошто се може десити да се на лицу места утврђује спорност неке ситуације или чињеница, судски извршитељ, односно извршитељ, ће констатовати у записнику да је уклонило покретне ствари са лица места, али да није предао ствар у државину извршног повериоца. Дакле, на овакав начин може доћи до делимичног извршења, односно до започињања извршења, али се из одређених

разлога неће спровести до краја. Због тога су сам чин увођења у посед и предаја непокретности веома значајни, јер од тог тренутка извршни поверилац стиче и фактичку власт на тој ствари, иако је до тада само правно имао власт над одређеном ствари, нпр. услед доношења извршне исправе. Од тог тренутка извршни поверилац може тражити заштиту државинских права, јер је уведен у посед, пошто је и фактички држалац ствари, па ће моћи тужбом за сметање државине штитити своја права од извршног дужника као и од других лица која покушају да му та права ометају.

Суд или извршитељ је у обавези да о извршењу обавести орган социјалног старања који је надлежан за подручје где се непокретност налази, а ово само у случају да су исељењем обухваћена и малолетна лица. Ово ће бити лако установити, ако се у извршној исправи наводи као странка (извршни дужник) малолетно лице, али ако се не наводи, него су у свим лицима, што је уобичајена формулација у извршној исправи, обухваћена и нека малолетна лица, сазнање о постојању таквих лица суд ће добити од самих странака у извршном поступку.

Улога органа социјалног старања јесте да пружи потребну помоћ око збрињавања малолетних лица, у случају да исељењем треба да се нађу на улици тј. да немају никакав други смештај.

Извршни поверилац обезбеђује све што је потребно за спровођење извршења, о чему га закључком обавештава судски извршитељ или извршитељ, благовремено (осам дана пре дана исељења).

Удаљавање лица која ометају спровођење извршења спроводи полиција по захтеву – налогу суда или извршитеља.

в) Извршење обавеза на чињење, нечињење или ширљење

Под радњама које може извршити и друго лице закон подразумева све оне послове који нису везани са индивидуална својства извршног дужника, односно случајеве када извршни дужник у паричном року неће да их уради. Тако, нпр. уколико извршни дужник који је преузео уговорну обавезу да

за потребе извршног повериоца обави одређене послове (обављање грађевинских радова на кући извршног повериоца, израда одређеног предмета, оправка одређене ствари и сл), ове послове не уради у року који је утврђен извршном исправом, извршење се спроводи тако што суд овлашћује извршног повериоца да повери другом лицу да на трошак извршног дужника изврши ту радњу, или да је изврши он сам (извршни поверилац). У предлогу за извршење извршни поверилац може тражити да суд обавезе извршног дужника да обави одређени посао (радњу) који је утврђен обавезом из извршне исправе, а уколико извршни дужник то не учини извршни поверилац ће у истом предлогу предложити да га суд или извршитељ овласти да на трошак извршног дужника обави послове преко другог лица или да их обави он сам. У предлогу за извршење извршни поверилац може предложити да суд истим решењем наложи извршном дужнику да унапред положи износ који је потребан за подмирење трошкова који ће настати извршењем радње од стране другог лица или извршног повериоца.

У случају да је реч о радњи коју може извршити само извршни дужник средство извршења и даље је остало новчано кажњавање извршног дужника, с тим што се новчана казна изриче све док извршни дужник не поступи по обавези из извршне исправе тј. по решењу о извршењу. Поступак новчаног кажњавања се понавља све док извршни дужник не изврши своју обавезу. Произлази да је теоретски могуће новчану казну изрећи извршном дужнику у овом случају неограничен број пута.

Закон прописује да уколико је извршни дужник обавезан на радњу чије испуњење не зависи искључиво од његове воље (као пример се наводи стварање одређених уметничких дела и слично), тада извршни поверилац нема право да тражи извршење новчаним кажњавањем према извршном дужнику, него се у том случају право извршног повериоца своди на накнаду штете тј. извршни поверилац ће у тој ситуацији водити нову парницу и тражити накнаду штете од извршног дужника због непоступања по извршној исправи.